

Epitomé tvoří tyto pasáže těžiště Otiskovy knihy, která vrcholí v náčrtu vymezení metafyziky jako vědy v latinském myšlení 13. a 14. století (s. 95–101).

K samotnému výkladu historické látky jsou připojeny dva zrcadlové překlady, Avicennova *Liber de philosophia prima sive scientia divina* (I, 1–2) a Averroesova *Epitome in librum Metaphysicae Aristotelis* I. Oba texty přeložil Richard Psík. Protože recenzent je stoupencem doplňování interpretací o textové přílohy, které pomáhají čtenáři získat mnohem přesnější obraz o pojednávané problematice, případně mu dávají možnost korigovat autorské podání vlastními hledisky, musí Otiska za tuto nabídku pochválit.

Méně chvályhodná je naopak typografická a ortografická úprava knihy. Nakladatelství vydávající spisy vysoce odborného rázu reprezentuje mimo jiné i jistou kulturní úroveň, do níž náleží i technické zpracování publikací. Je snadné namítnout, že takové nedostatky, jako je špatné rozdělování slov nebo nesjednocený způsob citací, jsou dnes běžné. Jistě, běžné také zůstanou, pokud se budou běžně opakovat a přehlížet. Kdo jiný by zde měl jít příkladem, než nekomerční nakladatelství?

Jinak ovšem platí hodnocení uvedené již zpočátku. Marek Otisk pokračuje úspěšně na své cestě znalce středověké filosofie a kultury a dá se předpokládat, že zanedlouho bude oslovovat nejen českou odbornou veřejnost.

Břetislav Horyna

Zdeněk a Drahomíra Kožmínovi: *Zvětšeniny z Komenského*, Brno: Host 2007, 136 s.

Komeniologické bádání Zdeňka a Drahomíry Kožmínových od poloviny 80. let 20. století shrnuje jejich nová knížka *Zvětšeniny z Komenského*, kterou pečlivě a se znalostí problematiky edičně připravili Marie Škarpová a Jan Tlustý. Práci rozdělili do tří oddílů (1612–1628; 1628–1641; 1641–1670), ve kterých jsou detailně obsahově a formálně analyzovány vybrané spisy J. A. Komenského. Jako závěr editoři zařadili kapitolu Filozofie Komenského pansofie, kterou přeložili z Kožmínových německých časopiseckých a sborníkových článků Zuzana a Aleš Urválkovi.

V druhém oddílu (1628–1641) z filozofického hlediska zaujme rozbor práce *Physicae synopsis* (Přehled fyziky), která byla vydána v roce 1633 v Lešně a která představuje výklad Komenského přírodní filozofie ovlivněný především Mikulášem Kusánským a Jakubem Böhmem. Komenský toto pojetí přírody už později nepřekonal, maximálně ho doplňoval. Je zřejmé, že zůstal v zajetí staré spekulativní přírodovědy a nepřijal principy moderní přírodní vědy. Fakta a jevy v přírodě mu slouží pouze jako důkazy pro apriorní teorie, přírodní jev je mu příležitostí ke komentování a různým výkladům. Nepřijal heliocentrismus, nepochopil úlohu matematiky v přírodních vědách a teprve postupně a dílčím způsobem se smířil s rolí experimentu ve vědě. Vyplývalo to nesporně z Komenského pojetí vztahu vědy a víry. Smyslové poznání má být korigováno rozumem, rozumové poznání pak Biblí. Písmo je nejvyšší autoritou při poznávání světa. Komenský však nepřestal usilovat o harmonický a dynamický výklad světa a právě svým smyslem pro kvalitu a smyslem pro člověka a jeho dějinnost překročil meze dobového přírodovědného mechanicismu.

V závěrečné kapitole Filozofie Komenského pansofie navazuje Zdeněk Kožmín na Patočkovy úvahy o otevřenosti Komenského ideálu vědy. Chápe triádu ordo – usus – amor (řád – užitek – láska) jako nejdůležitější triádu Komenského pansofie, ve které se tyto složky prolínají, vše je možno převádět na základní struktury a vše ukazuje na jednotu světa. Komenskému je svět dán tak, že mu naší myšlenkovou, vědeckou, uměleckou a praktickou aktivitou můžeme dát nový směr, a tím se přiblížit ke stvořitelské moci boží. To je pro Komenského klíčový existenciální důkaz boží existence. Filozofie Komenského pansofie sama sebe ve specifickém smyslu neguje, nechce jen vědět, ale spoluvědět, vědění je podmíněno spoluvědáním.

Náš přední kmeniolog Martin Steiner v doslovu oprávněně konstatuje, že manželům „Kožmínovým se podařilo odkrýt řadu podstatných detailů v Komenského postupech při zpracovávání témat a jejich myšlenkového pozadí“. Knížka Z. a D. Kožmínových pozoruhodně obohacuje rozsáhlou kmeniologickou literaturu. Má všechny předpoklady, aby Komenského osobnost přiblížila nám i naší době.

Jan Zouhar

